

ИНСТИТУТ ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Бул. краља Александра 67, Београд

Београд, 1. март 2021. године

За: проф. др Ивану Крстић, управницу Института за правне и друштвене науке

Предмет: **Извештај Центра за правне вештине за 2020. годину**

У складу са наставним планом од 2011/2012 године студенти Правног факултета Универзитета у Београду су обавезни да током студија положе по две вештине по њиховом избору од четири понуђене у наставном плану: у зимском семестру то су: Правна клиника и Номотехника и писање правних аката, у летњем семестру то су: Студија случаја и симулација суђења и Правна информатика. Изменама наставног плана из 2019. године, студентима је омогућено похађање и пете вештине - Технике тумачења права у летњем семестру.

На основу података прибављених из стручних служби Факултета (вид. табелу горе) у школској 2019/2020 години **138** студената је оптирало за вештину Правна клиника, док у школској 2020/2021 тај број износи **509**, **888** за вештину Номотехника и писање правних аката у 2019/2020 години, односно **683** у школској 2020/2021, **627** за вештину Симулација случаја и симулација суђења 2019/2020 години, односно **846** у школској 2020/2021, **266** за вештину Правна информатика 2019/2020 години, односно **192** у школској 2020/2021, и **12** студената за вештину Технике тумачења права у школској 2019/2020, односно **27** у школској 2020/2021 (вид. табелу на стр. 2).

БРОЈ СТУДЕНАТА НА ПРЕДМЕТИМА школ. 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020. и 2020/2021. година - вештине-							
	назив вештине	Сем.	укупан број студенат а 16/17	укупан број студенат а 17/18	укупан број студенат а 18/19	укупан број студенат а 19/20	укупан број студената 20/21
1	Правна клиника	Зим.	127	136	94	138	509
2	Номотехника и писање правних аката (алт.писање правних аката)	Зим.	934	893	868	888	683
3	Технике тумачења права	Лет.	-	-	-	12	27
4	Правна информатика	Лет.	345	315	281	266	192
5	Студија случаја и симулација суђења	Лет.	502	597	634	627	846

Иако је рад на вештинама замишљен као активност резервисана за студенте четврте године студија, због система "откључавања година", и студентима који нису положили све испите с треће године омогућено је да учествују у настави на овим вештинама. У том смислу је и број студената који похађају вештине значајно већи од броја студената на другим (обавезним) предметима четврте године. Ова околност изазивала је бројне проблеме у раду: рад у великим групама, непримерен за рад на правним вештинама, као и несразмерно мали број наставника и сарадника ангажованих за рад на овим вештинама. Покушај ангажовања сарадника чији би рад био искључиво оријентисан на рад на вештинама до сада није уродио плодом.

Међутим, имајући у виду ове проблеме у извођењу наставе на правним вештинама Центар је у 2019. години покренуо неколико иницијатива које су врло брзо почеле да дају добре резултате:

1. учињен је предлог за увођење нове вештине - Технике тумачења права, с којом се почело с радом у летњем семестру 2019/2020. године;
2. учињен је позив свим катедрама да предложе већи број сарадника који би се укључио у рад на вештинама - што су катедре и прихватиле, те је њихов

ангажман обухваћен Наставним планом за 2019/2020. и 2020/2021. школску годину;

3. омогућено је присуство настави из Номотехнике и Студије случаја и симулације суђења у оба семестра, што је довело до смањења броја студената по групама и квалитетнијег рада са студентима у 2019/2020. школској години;
4. именована је нова управница Правне клинике проф. др Бојана Чучковић која је предузела бројне активности ка усаглашавању рада правних клиника са важећим правним оквиром за пружање бесплатне правне помоћи у Србији.
5. обезбеђена је и нова просторија за рад правних клиника - сем. 236 која је опремљена најновијом технологијом средствима с пројекта *Erasmus+ РРМА (Интердисциплинарни програм кратких циклуса у области кредирања и анализе јавних политика)* чији је координатор испред Правног факултета УБ проф. др Данило Вуковић.

Епидемиолошка ситуација у Србији, почев од марта 2020. године, одразила се и на одржавање наставе на правним вештинама, на исти начин као што је утицала на промене облика извођења наставе на другим предметима на Правном факултету. Прешло се на *on-line* начин рада, и упркос томе - успешно се семестар привео крају. И студенти и наставници су се брзо прилагодили новим околностима, а студенти су стекли и нове, у данашње време изузетно корисне, вештине рада путем различитих *on-line* платформи: *Zoom, Webex, MTeams* и др.

Детаљне извештаје о раду на појединим вештинама који су доле изложени припремили су: проф. др Бојана Чучковић за правне клинике, проф. др Горан Дајовић за номотехнику и писање правних аката, као и за технике тумачења права, проф. др Мирјана Дреновак за правну информатику (и правну клинику из еколошког права) и доц. др Милена Ђорђевић за Студије случаја и симулација суђења.

1. ПРАВНА КЛИНИКА

Током 2020. године рад правних клиника организован је у летњем семестру 2019/2020. и зимском семестру 2020/2021. Са изузетком Правне клинике за породично право чији програм одлуком координатора Клинике за породично право, доц. др Уроша Новаковића, није организован, све остале клинике су радиле успешно, упркос изазовима са којима су се суочавале због епидемиолошке ситуације. У летњем семестру школске 2019/2020. организоване су Правна клиника за антикорупцију и Правна клиника за сузбијање трговине људима, док су у зимском семестру текуће

академске године студенти пратили програме Правне клинике за кривично право, Правне клинике за облигационо право, Правне клинике за питања дискриминације, Правне клинике за еколошко право, Правне клинике за азил и избегличко право и е-Клинике. Настава на клиникама одвијала се у складу са обавезним и препорученим епидемиолошким мерама. Правне клинике које су започеле свој рад крајем фебруара месеца 2020. године, одржавале су наставу уживо у просторијама Правног факултета све до проглашења ванредног стања. Након тога, Правна клиника за антикорупцију је прешла на *online* начин рада, док је Правна клиника за сузбијање трговине људима привремено прекинула рад за време трајања ванредног стања, а активности су настављене и успешно окончане у периоду од октобра до децембра 2020. године када је настава настављена уживо у просторијама факултета уз поштовање свих мера. Правне клинике чији је програм организован у зимском семестру школске 2020/2021. радиле су на различите начине. Настава на Правној клиници за питања дискриминације, Правној клиници за еколошко право и е-Клиници одржана је у *online* формату, Правна клиника за азил и избегличко право радила је по комбинованом моделу, док су Правна клиника за кривично право и Правна клиника за облигационо право, са изузетком два *online* предавања, радиле уживо.

У претходној години уочено је веће интересовање студената за програме правних клиника него што је то раније био случај. На расписане конкурсе пријавило се и по неколико пута више студената од броја расположивих места. С обзиром на то да правне клинике подразумевају рад у малим групама, на клинике нису били примљени сви студенти који су оптирали за правну клинику као правну вештину. То је довело до ситуације да је велики број студената четврте године остао нераспоређен и да није био у могућности да прати одабрану правну вештину. О проблему је благовремено обавештен продекан за наставу Правног факултета Универзитета у Београду, као и управница Центра за правне вештине. Нераспоређеним студентима је, по подношењу одговарајуће молбе продекану за наставу, доато одобрење да изврше промену правне вештине. Осим тога, разматра се и могућност да се у наредној школској години повећа број студената који би пратио програме правних клиника, било организовањем нових клиника или повећањем броја студената који би похађали неке од постојећих правних клиника. Конкретно, постигнут је договор са невладином организацијом *Pro bono* која у сарадњи са Правним факултетом организује е-Клинику, да се од зимског семестра школске 2020/2021. повећају капацитети е-Клинике, као и да се е-Клиника одржава у оба семестра (две групе).

1.1. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

Захваљујући залагању проф. др Горана Илића, координатора Правне клинике за кривично право, програм Клинике је од школске 2020/2021. постао двосеместралан. Тиме је у великој мери отклоњен проблем са којим су се правне клинике са модула А суочиле када је на снагу ступио Закон о бесплатној правној помоћи и подршци, а који је правним факултетима ускратио право да раде са клијентима. Програм правне клинике за кривично право похађа 23 студената. У периоду од октобра до децембра 2020. године, студенти Правне клинике за кривично право су, заједно са студентима Правне клинике за облигационо право, похађали интензивну обуку из области професионалне етике судија и адвоката, технике интервјуисања и технике прикупљања информација. Обуку су држали адвокати Ана Лазаревић и Игор Пршић из Адвокатске канцеларије Лазаревић и Пршић, професорка Тамара Кликовац са Филозофског факултета Универзитета у Београду и асистент Ђорђе Марковић, секретар правних клиника. Поред ове обуке, за студенте је организована и интерактивна практична настава о темама из материје кривичног права. Овај део обуке студентима су држали адвокат Небојша Мараш и судија кривичног одељења Вишег суда у Београду др Александар Трешњев. Студенти су обучени за писање правних докумената (позив на информативни разговор и саслушање осумњиченог, кривична пријава и одлагање кривичног гоњења, наредба о спровођењу истраге, решење о одређивању притвора, жалба на решење о одређивању притвора, споразум о признању кривичног дела, оптужница и одговор на оптужницу и предлог за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења), а организовано је и неколико симулација (истрага, рочиште о потврђивању споразума о признању кривичног дела). Наставу из технике писања правних докумената као и симулације студенти ће пратити и у периоду март – мај 2021. Радом Правне клинике за кривично право координира проф. др Горан Илић, уз помоћ асистента Ђорђа Марковића, секретара правних клиника.

1.2. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Програм правне клинике за облигационо право успешно је похађало 22 студената у периоду од октобра до децембра 2020. године. Заједно са студентима Правне клинике за кривично право, студенти Правне клинике за облигационо право су похађали интензивну обуку из области професионалне етике судија и адвоката, технике интервјуисања и технике прикупљања информација. Обуку су држали адвокати Ана Лазаревић и Игор Пршић из Адвокатске канцеларије Лазаревић и Пршић, професорка Тамара Кликовац са Филозофског факултета Универзитета у Београду и асистент Ђорђе Марковић, секретар правних клиника. Поред ове обуке, за студенте је организована и интерактивна практична настава о темама из материје облигационог права. Овај део обуке студентима су држали Предраг Трифуновић, судија Врховног

касационог суда у пензији, Зорана Делибашић, судија Врховног касационог суда и Тања Шобат, судија Апелационог суда. Студенти су обучени за писање правних докумената (тужба у спору из материје накнаде штете, одговор на тужбу и припремно рочиште у спору из накнаде штете, тужба у спору из материје уговорног права, одговор на тужбу из материје уговорног права), а организован је и низ симулација у трајању од укупно 8 часова (прво рочиште за главну расправу у парници за накнаду штете, пресуда првостепеног суда у парници за накнаду штете, припремно рочиште и одлуке суда на припремном рочишту у парници по тужби из материје уговорног права, рочиште за главну расправу и пресуда првостепеног суда у парници по тужби из материје уговорног права). Радом Правне клинике за кривично право координира проф. др Марко Ђурђевић, уз помоћ асистента Ђорђа Марковића, секретара правних клиника.

1.3. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА АНТИКОРУПЦИЈУ

Правну клинику је похађало 20 студената у летњем семестру академске 2019/20. године, а успешно завршило 16. Студенти су имали наставу у два блока: теоријску и практичну. У оквиру теоријског дела, одржана су предавања четвртком од 15.20 до 17.00 сати, али само до проглашења ванредног стања:

- 20. фебруар 2020, Појам корупције и антикорупцијски механизми, Утицај корупције на људска права - Јован Ницић, директор Prospector DOO, проф. др Ивана Крстић
- 27. фебруар 2020, Европски стандарди у борби против корупције, Маријана Трифуновић Стафеновић, директорка пројекта Превенција и борба против корупције
- 5. март 2020, Нормативни и институционални оквир за борбу против корупције у Србији, Немања Ненадић, програмски директор Транспарентност Србија
- 12. март 2020, Узбуњивање и заштита узбуњивача, НВО Пиштаљка.

Угљеша Звекић, извршни директор Регионалног мастер програма из области владавине права и антикорупције поставио је неколико *online* предавања на следеће теме:

- Глобални и регионални трендови у корупцији и организованом криминалу
- Конвенција УН против корупције
- Конвенција УН против транснационалног организованог криминала и

- Глобални приступ против корупције и организованог криминала - интеграција УН конвенција.

У другом делу, и поред лоше епидемиолошке ситуације, уместо волонтирања у партнерским институцијама, студенти су подељени у 8 истраживачких тимова, у пару, и имали су менторе који су им помогли да пронађу релевантну литературу и да им укажу на значајне аспекте теме коју су изабрали за истраживање. Ментори су били из партнерских институција: Агенције за борбу против корупције, Транспарентности, Пиштаљке, Вишег јавног тужилаштва у Београду и Вишег суда у Београду.

Теме на које су студенти радили истраживање:

- Потенцијалне опасности од корупције на Универзитету у Београду
- Упоредни приказ анализе ризика корупције у прописима у региону
- Улога узбуњивача у кривичном поступку
- Спровођење поступака и закључење уговора о јавним набавкама (анализа неколико случајева јавних набавки, које могу бити у вези и са актуелним набавкама током ванредног стања)
- Финансирање изборне кампање и вођење функционерске кампање у Србији (финансирање оглашавања на друштвеним мрежама и интернету и израда иницијатива за поступање државних органа у случајевима могуће повреде прописа везаних за вођење функционерске кампање)
- Процесна улога финансијског форензичара по важећој законској регулативи у Републици Србији (однос Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције и Законика о кривичном поступку) са посебним освртом на доказну снагу извештаја финансијског форензичара и упоредно-правна решења у овој области
- Елементи бића кривичног дела Прање новца у важећем кривичном законодавству Републике Србије са посебним освртом на проблематику дефинисања и доказивања предикатне криминалне делатности и упоредно-правна решења у овој области
- Елементи бића кривичног дела Злоупотреба службеног положаја из члана 359. Кривичног законика и њихов однос са тзв. бланкетним нормама (са посебним освртом на проблематику односа кривичног дела из члана 359. Кривичног законика и других закона односно правних аката Републике Србије као супсидијарних - нпр. Закона о полицији, Царинског закона, Правилника о полицијским овлашћењима, Закона о банкама и др.)

Рад студента пратили су ментори: Јован Божовић из Агенције за борбу против корупције, Владимир Радомировић и Душко Ковачевић из Пиштаљке, Немања Ненадић из Транспарентности Србија, Бранкица Марић из Вишег јавног тужилаштва у Београду – Посебног одељења за сузбијање корупције и Марија Аранђеловић Јуреша из Вишег суда у Београду – Посебног одељења за сузбијање корупције.

Студенти су на крају програма добили сертификат Правног факултета и *USAID*-а, који је подржао рад Правне клинике. Уз подршку *USAID*-а припремљен је и приручник за Правну клинику, који ће служити и наредних генерацијама.

1.4. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА ПИТАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Правну клинику је похадјало 60 студената у зимском семестру академске 2020/21. године, подељених у две групе. Студенти су имали наставу у виду *HELP* курса учење на даљину под називом Антидискриминација, који се састојао из 5 модула: 1. појам и елементи дискриминације и природа члана 14. ЕКЉП; 2. дискриминација по основу расе, боје коже, националности и етничке припадности; 3. дискриминација Рома; 4. дискриминација по основу сексуалне оријентације; и 5. дискриминација особа са инвалидитетом. Након сваког завршеног модула студенти су имали задатак да одговоре на студију случаја, или да анализирају поједина законска решења или пресуде ЕСЉП. Такође, студенти су имали обавезу и да похађају неколико онлине предавања:

- проф. Ивана Крстић имала је уводно предавање на тему Појам, елементи и облици дискриминације
- Кристијан Ранђеловић, извршни директор *X Z Spectrum*, говорио је студентима на тему Положај ЛГБТИ особа у Србији, с акцентом на интерсекс особе
- Косана Бекер, извршна директорка *FemPlatz*-а говорила је о родној дискриминацији
- Марко Милановић, директор *IDEAS*-а, приближио је студентима тему Положај миграната у Републици Србији, с освртом на децу без пратње
- Марко Ленс, лекар, говорио је о свом случају дискриминације против Луфтханзе, када је студентима представљен шири оквир механизма заштите од дискриминације у Републици Србији.

Студенти, укупно њих 58, добило је сертификат Савета Европе о завршеном *HELP* курсу Антидискриминација.

1.5. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА ЕКОЛОШКО ПРАВО

Правна клиника за еколошко право је почела са радом октобра 2015. год. Као и претходних година, у школској 2020/2021. год. траје два семестра. У првом семестру студенти су имали интензиван интерактивни тренинг. Проф. др Мирјана Дреновак-Ивановић је одржала предавања на теме Извори еколошког права у правном поретку Србије, Право на приступ еколошким информацијама, Укључивање јавности у доношење еколошких одлука, Посебности управног поступка у стварима од значаја за заштиту животне средине, Накнада штете у животној средини: постојећа решења и нацрт Закона о одговорности за штету у животној средини и Еколошко право Европске уније: Пракса Суда правде ЕУ. Данијела Синђелић, основни јавни тужилац у Обреновцу, је одржала предавање на тему Увиђај у еколошким стварима - опасан отпад. Бранислава Вучковић, заменик јавног тужиоца у Апелационом јавном тужилаштву у Новом Саду, је одржала предавање на тему Прикупљање доказа и вођење поступака у предметима са елементом заштите животне средине. Оља Јовичић, генерални секретар Стручне службе Заштитника грађана, је одржала предавање на тему Заштита права на здраву животну средину у пракси Заштитника грађана. Адвокатски приправници Андреа Милошевић и Лука Ђорђевић, који су током студија похађали Правну клинику за еколошко право и завршили мастер академске студије Правног факултета - еколошкоправни модул, одржали су предавања на тему Грађанскоправна заштита права на здраву животну средину у судској пракси. Христина Војводић, правна саветница у области енергетике и заштите животне средине, која је током основних студија похађала предавања из Еколошког права, Правну клинику за еколошко право и Школу еколошког права, и Варвара Алексић, правна саветница за енергетику и животну средину која је током основних студија похађала предавања из Еколошког права, Школу еколошког права, и одбранила заврни мастер рад из предмета Еколошко право ЕУ на Правном факултету, одржале су предавање на тему Заштита животне средине и енергетска политика и право у Србији: улога органа јавне власти и појединаца у заштити ваздуха. Проф. др Милан Шкулић је одржао предавање на тему Систем еколошких деликата и врсте прекршајних санкција. Судија Сениша Важић је одржао предавање на тему Кривичноправна заштита права на здраву животну средину у судској пракси. Проф. др Бојана Чучковић је одржала предавање на тему Еколошка штета у међународном праву и заштита животне средине. Сва предавања су одржана онлајн преко *CiscoWebex* платформе чије је коришћење обезбедио Правни факултет Универзитета у Београду.

У складу са Споразумом о сарадњи Правног факултета, Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и Заштитника грађана, који је потписан марта 2016. године, студенти који похађају Правну клинику за еколошко право имају прилику да обаве студентску праксу у канцеларији Повереника и Заштитника грађана. Априла 2016. године потписан је и Споразум о сарадњи са

Министарством за заштиту животне средине, а октобра 2017. године Споразум о сарадњи са Прекршајним судом, којима је предвиђена могућност обављања студентске праксе. Ове године је од пријављених 50 студената, могућност да похађа праксу имало само 15 студената који су праксу обавили у фебруру. Имајући у виду ограничења која су уследила услед ширења пандемије COVID-19, остали студенти су били у прилици да решавају хипотетичке случајеве које је припремила проф. др Мирјана Дреновак-Ивановић у сарадњи са партнерским установама у којима је била предвиђена студентска пракса.

Априла 2020. године закључен је нови споразум између Правног факултет Универзитета у Београду и Програма Уједињених нација за развој (УНДП). На основу споразума, УНДП је подржао рад студената Правне клинике за еколошко право и мастер студија еколошко-правног под-модула током израде нацрта закона у области заштите животне средине. Имајући у виду поступак хармонизације права Србије са правом ЕУ у области еколошког права, и чињеницу да до краја транспозиционог периода (2021) треба усвојити више од 100 законских и подзаконских аката у овој области, као и недостатак административног капацитета Министарства заштите животне средине, пре свега правника који познају еколошко право ЕУ, студенти Правне клинике за еколошко право и мастер студија еколошко-правног под-модула у периоду мај 2020/септембар 2020. год., имали су прилику да под менторством проф. др Мирјане Дреновак-Ивановић учествују у припреми нацрта Закона о заштити животне средине, анализирају правни оквир ЕУ који уређује кружну економију и степен хармонизованости нашег права, анализирају праксу Заштитника грађана у области заштите животне средине и припреме извештаје о утицају Европског зеленог споразума на развој еколошког права Србије. У овим активностима је учествовало 25 студената.

Мисија ОЕБС-а у Србији је, као наставак успешне сарадње на развоју специјалистичких и мастер студија у области еколошког права, и ове године подржала рад Правне клинике за еколошко право, на чему се и овом приликом захваљујемо. Активности у другом семестру су планиране у оквиру активности Жан Моне Катедре за европско еколошко право.

Правну клинику за еколошко право у школској 2020/2021. год. похађа 105 студената (који су одабрани након два круга избора између 250 пријављених кандидата).

Информације о активностима Правне клинике за еколошко право се могу пронаћи на <http://wp2008.ius.bg.ac.rs/klinika04/>.

1.6. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА СУЗБИЈАЊЕ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА

Правна клиника за сузбијање трговине људима покренута је 2011. године у оквиру Заједничког програма *UNHCR*, *UNODC* и *IOM* за борбу против трговине људима у Србији, под окриљем *UNGIFT* пројекта. Након окончања пројекта, Правни факултет је, у сарадњи са релевантним институцијама, а пре свега захваљујући подршци Националног координатора за сузбијање трговине људима, наставио са организовањем програма ове правне клинике. Клинику је успешно похађало тринаест студената седме генерације. Настава на Клиници је почела у фебруару 2020. и у периоду до проглашења ванредног стања одржане су три предавања/радионице. Проф. др Бојана Чучковић одржала је предавање о документима Уједињених нација и Савета Европе о сузбијању трговине људима. Студенти су потом учествовали у радионици коју је организовао Црвени крст Србије, а која је подразумевала пројекцију филма Посматрачи и разговор о филму који су водиле едукаторке Црвеног крста. Треће предавање о процесу трговине људима одржао је професор Милан Жарковић, редовни професор Криминалистичко-полицијског универзитета. С обзиром на то да већину предавача на Клиници за сузбијање трговине људима чине екстерни експерти, процењено је да квалитет наставе не би био исти уколико би се она наставила у *online* формату. Настава је стога настављена уживо тек када су се за то стекли услови у месецу октобру. У наставку рада Клинике предавања су држали асистенткиња Ивана Миљуш (кривично-правни и кривично-процесни аспекти трговине људима, Митар Ђурашковић, национални координатор за сузбијање трговине људима (Одговор Републике Србије на трговину људима – стратешки и институционални оквир и сарадња у борби против трговине људима), Данијела Барјактаровић из Службе за координацију заштите жртава трговине људима (Национални механизам за упућивање жртава трговине људима - Центар за заштиту жртава трговине људима. Први контакт са жртвом и процена ризика (мере заштите, подршке и помоћи), проф. др Љубинка Ковачевић (Радна експлоатација као циљ трговине људима), Драган Често, заменик Јавног тужиоца, Тужилаштво за организовани криминал Републике Србије (Прикупљање доказа о случајевима трговине људима), Биљана Синановић, судија Врховног касационог суда (Положај жртве трговине људима у кривичном поступку) али и представници цивилног сектора – Марија Анђелковић из невладине организације АСТРА и Андријана Радоичић из невладине организације Атина. Студенти су током трајања Клинике присуствовали обуци „Заштити приватност - одупри се притиску“ коју је организовала НВО Атина, као и обуци за праћење положаја деце у кривичним поступцима коју је, у оквиру пројекта „Права детета у Србији – унапређење положаја деце у правосудном систему Републике Србије (CRIS)“ организовала НВО Астра. Студенти су на крају програма добили сертификат. Радом Правне клинике за кривично право координира проф. др Бојана Чучковић.

1.7. ПРАВНА КЛИНИКА ЗА АЗИЛ И ИЗБЕГЛИЧКО ПРАВО

Од октобра 2020. до јануара 2021. године програм Правне клинике за азил и избегличко право пратило је 37 студената. Правну клинику за азил и избегличко право Правни факултет организује већ тринаест година у сарадњи са Високим комесаријатом за избеглице Уједињених нација. Студенти су похађали радионице и интерактивна предавања из области азила и миграција која су се одржавала једном недељно у трајању од два школска часа. Поред наставника Правног факултета, наставу су држали експерти из *UNHCR*-а Љубимка Митровић и Јелена Милоњић, службенице Канцеларије за азил Републике Србије, Петар Анђић из Комесаријата за избеглице Републике Србије, Урош Живковић из Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Бојан Стојановић из Београдског центра за људска права и Данило Ђурчић из невладине организације Иницијатива А11. Осим редовне наставе, за студенте су организоване додатне радионице и активности. С обзиром на околност да због епидемиолошке ситуације није било могуће организовати посету Центру за азил у Бањи Ковиљачи која се организује сваке године, у петак 30. октобра 2020. године одржана је посебна радионица на којој су студенти имали прилику да разговарају са Франческом Бонели, шефицом *UNHCR*-а у Србији, али и са својим вршњацима, младим избеглицама и тражиоцима азила у Републици Србији. Подстакнути овим догађајем и у жељи да теме којима се Клиника бави учине доступним и осталим студентима Правног факултета, студенти су иницирали организовање *online* предавања и дебате о актуелним питањима у вези са миграцијама и међународном заштитом у Републици Србији. Предавање је одржала Јелена Милоњић, експерт *UNHCR*-а. Током трајања курса, за студенте је организована презентација онлајн курса о међународним и европским стандардима у области азила и миграција и њиховој примени и релевантности у Републици Србији, који је развијен у сарадњи са Међународном организацијом за миграције и *AIRE* Центром из Велике Британије. Онлајн курс прати и онлајн тест који студенти Правне клинике за азил имају обавезу да положи како би успешно окончали програм Правне клинике. Након положеног теста, студенти су добили сертификат Међународне организације за миграције и *AIRE* Центра из Лондона, а додељени су им и зејднички сертификати *UNHCR*-а и Правног факултета о успешно окончаном програму Клинике. Радом Правне клинике за азил и избегличко право координира проф. др Бојана Чучковић.

1.8. Е-ПРАВНА КЛИНИКА

еПравну клинику је похађало 67 студената у зимском семестру 2020/2021 године, а успешно завршило 63.

еПравна клиника методолошки користи *online* комуникацију у свом раду, како је то и предвиђено силабусом еПравне клинине. До увођења ванредног стања, поред

online комуникације која се користила за индивидуалан рад са студентима на решавању конкретних правних проблема, одржавана су предавања у просторијама факултета. Након увођења ванредног стања, успешно је имплементиран концепт потпуно електронске правне клинине, односно класична предавања су уступила место *online* предавањима, док је цео курс, односно и тестирање и праћење напретка студената извршено путем специјализованог софтвера.

Предавања:

- Студија случаја из области Права прекршаја, предавач: Весна Адамовић, судија Прекршајног апелационог суда у Београду;
- Студија случаја из области Породичног права, предавач: Маја Атанасковић, адвокат;
- Студија случаја из области Кривичног права, предавач: Предраг Миловановић, члан Државног већа тужилаца;
- Студија случаја- Процесно-правни аспекти, предавач: Владимир Врховшех, судија Вишег суда у Београду;
- Кривична пријава у правном систему Р. Србије, предавач: Никола Пантелић, заменик Јавног тужиоца;
- Поступање по кривичној пријави, предавач: Ђуринац Александар, тужилачки сарадник Трећег основног јавног тужилаштва у Београду;
- „Колеге Колегама“, предавање са циљем да се студентима приближе професије, адвоката, тужилаца и судија и правника у органима управе, Дарко Дедовић, адвокат, Александар Ђуринац, тужилачи помоћник, Стефан Маројевић, царински инспектор.

У другом делу, студенти су решавали тестове који су имали за циљ да дају одговоре на конкретне правне проблеме и правна питања. Тестови су конципирани тако да студенте наводе на размишљање и примену наученог, као и истраживање релевантних законских али и подзаконских аката, како би успешно сагледали конкретан правни проблем и применили одговарајућу правну норму.

Списак ментора:

- Никола Пантелић, Треће основно јавно тужилаштво,
- Милош Веселиновић, Адвокатска канцеларија Учајев,
- Петар Учајев, Адвокатска канцеларија Учајев,
- Јелена Филиповић, адвокат

2. НОМОТЕХНИКА И ПИСАЊЕ ПРАВНИХ АКТА

Номотехника и писање правних аката је предмет-вештина на четвртој години студија Правног факултета. Предметом руководи проф. Горан Дајовић, а

административно-техничке послове обављају асистенткиње Бојана Тодоровић и Валерија Гроздић.

Због добро познатих ванредних околности током 2020. године настава на предмету се изводила путем *moodle* платформе и њоме су у пролећном односно јесењем семестру биле обухваћене три радне групе студената (у просеку по 70 студената у свакој групи). Због поменутих околности у јесењем семестру није била формирана, иначе уобичајена, *стручна група* у којој учествује тридесет студената с просечном оценом изнад 9.00 и у којој наставу изводе угледни правници-практичари.

Студентима који су обухваћени наставом на радним групама верификује се да су положили испит уколико редовно раде задатке и положе завршни колоквијум. Студенти *који нису обухваћени* радом на радним групама, полажу писмени испит који се састоји из једног практичног задатка и једног теоријског питања а на основу литературе која је одобрена. Од школске 2018/19 то је монографија „*Номотехника и правничко расуђивање*“.

Катедра за теорију, социологију и филозофију права је предложила, а Управа и Наставно-научно веће Правног факултета прихватили промену у плану рада за школску 2019/20. Промена је подразумевала техничку поделу наставе Номотехнике на два семестра: у првом семестру се изводи настава која носи назив „Писање правних аката јавног права“ а у другом „Писање правних аката приватног права“. У првом семестру студенти се обучавају писању појединачних аката из управног (решења), кривичног (притвор, истрага, оптужница), радног (уговор о раду), уставног (уставна жалба), и међународног права људских права, а у другом, писању аката приватног права, односно тестаментa, решења о наслеђивању, аката у парничном поступку, аката из породичног права (брачни уговори), уговора у привреди, ауторског уговора. Том променом се проширио круг аката за чије писање се студенти, у зависности од својих афинитета, обучавају. То је свакако захтевало да се прошири круг млађих наставника и сарадника из одговарајућих области који учествују у настави.

Имајући у виду поменуту промену и проширивање вештине „Номотехника и писање правних аката“ на оба семестра, током 2020. године настава се одвијала и у пролећном и у јесењем семестру по поменутиим групама, а коначни резултати су такви да је више од 90 процената уписаних студената извршило своје обавезе током семестра и на тај начин стекло право да им се верификује да су положили вештину.

У пролећном семестру наставу су изводили: доц. др Катарина Доловић-Бојић, доц. Бранка Бабовић, доц Милош Станковић, асс Маша Мишковић, асс Новак Вујичић и Ивана Бараћ.

План рада - пролећни семестар:

СЕДМИЦА	ДАТУМ	ПРЕДАВАЧ	ТЕМА
I седмица	18.02. - 20.02.	проф. др Горан Дајовић	Уводне теме
II седмица	25.02. - 27.02.	доц. др Милош Станковић	Оставинско решење
III седмица	03.03. - 05.03.	доц. др Милош Станковић	Тестамент
IV седмица	10.03. - 12.03.	сарадница Ивана Бараћ	Брачни уговор
V седмица	17.03. - 19.03.	сарадница Ивана Бараћ	Развод брака
VI седмица	24.03. - 26.03.	асс. Новак Вујичић	Ауторски уговор и уговор о лиценци
VII седмица	31.03. - 02.04.	асс. Маша Мишковић	Уговор о продаји
VIII седмица	07.04. - 09.04.	асс. Маша Мишковић	Меница
IX седмица	14.04. - 16.04.	доц. др Бранка Бабовић	Тужба
X седмица	21.04. - 23.04.	доц. др Катарина Доловић-Бојић	Одговор на тужбу
XI седмица	28.04. - 30.04.	доц. др Катарина Доловић-Бојић	Пресуда
XII седмица	05.05. - 07.05.	доц. др Бранка Бабовић	Жалба
XIII седмица	12.05 - 14.05.	РАДНА ВЕЖБА (колоквијум)	

У јесењем семестру наставу су изводили: проф. Бранко Ракић, доц. др Иван Ђокић, доц. др Филип Бојић, асс. Бојана Тодоровић, асс Ђорђе Марковић, асс Ивана Миљуш, асс Ивана Радосављевић, асс. Алекса Илић и асс Марија Влајковић.

План рада - јесењи семестар:

	термин	наставник	тема
1	19.10.	асс. Бојана Тодоровић	првостепено решење у управном поступку
2	26.10.	асс. Бојана Тодоровић	другостепено решење у управном поступку
3	2.11.	доц. Филип Бојић	уговор о раду; решење о престанку радног односа
4	9.11.	доц. Иван Ђокић	оптужница у кривичном поступку; наредба о спровођењу истраге; решење о одређивању притвора
5	16.11.	сар. Ивана Миљуш	
6	23.11.	сар. Ивана Радосављевић	
7	30.11.	асс. Ђорђе Марковић Алекса Николић	уставна жалба
8	7.12.	асс. Ђорђе Марковић Алекса Николић	уставна жалба
9	14.12.	проф. Бранко Ракић асс Марија Влајковић	представка ЕСЉП
10	21.12.	проф. Бранко Ракић асс Марија Влајковић	представка ЕСЉП
11	Колоквијум за све студенте (решавање практичног задатка) –28.12. од 13.30 до 14.30 преко моодле платформе		

Студенти који су изабрали Номотехнику као вештину али се нису пријавили за наставу на радним групама, да би вештину положили, излазе на писмени испит из Номотехнике. Писмени испит одржава се у редовним испитним роковима и састоји се

1. од једног теоријског питања из монографије *Номотехника и правничко расуђивање*
2. задатка - решавања хипотетичког случаја (из области јавног или приватног права) и уобличавања тог решења у одређену врсту појединачног правног акта.

Несметано одвијање наставних и других активности на вештини „Номотехника и писање правних аката“ у ванредним околностима које су нас пратиле током целе протекле године, не би било успешно, без труда и анагажмана свих наставника и сарадника који су учествовали у извођењу наставе, као ни без асистенткиња, Бојане Тодоровић и Валерије Гроздић, као незаменљиво драгоцених сарадница за административно-техничке послове.

3. ТЕХНИКЕ ТУМАЧЕЊА ПРАВА

Технике тумачења права је новоуведени предмет-вештина на четвртој години студија Правног факултета. Предметом руководе проф. Миодраг Јовановић, проф. Горан Дајовић, доц. Бојан Спаић и доц. Милош Здравковић. Због ванредних околности током 2020. године настава на предмету се изводила путем *moodle* платформе. У првој години одржавања, уз накнадно уношење вештине као могућности коју студенти могу изабрати, наставу је похађало 15 студената.

Настава је конципирана тако да се студенти на првим часовима упознају са основним концептима и концепцијама теорије правног тумачења. У наставку семестра се теоријски и практично обрађују средства правног тумачења – језичка, системска, историјска и циљна. Студенти се са средствима правног тумачења упознају посредством судских пресуда у којима су одговарајућа средства коришћена уз теоријско образложење, да би на наредном часу употребу одговарајућег средства правног тумачења вежбали с гостујућим предавачем из правне праксе.

Студентима се верификује да су положили испит уколико редовно раде задатке и положили завршни колоквијум. Студенти који нису редовно радили задатке и положили завршни колоквијум полажу писмени испит који се састоји из једног практичног задатка.

Наставу су изводили: проф. Миодраг Јовановић, проф. Горан Дајовић, доц. Бојан Спаић и доц. Милош Здравковић, а практичну наставу: судија др Александар Трешњев, адвокат Љубица Томић и судија др Миодраг Мајић.

План рада - пролећни семестар:

СЕДМИЦА	ПРЕДАВАЧ	ТЕМА
I седмица	проф. др Горан Дајовић	Правно и фактичко питање
II седмица	доц. др Бојан Спаић	Спорност правног питања
III седмица	доц. др Бојан Спаић	Средства правног тумачења
IV седмица	др Александар Трешњев, судија	Језичко тумачење у кривичном праву
V седмица	проф. др Миодраг Јовановић	Језичко тумачење Устава
VI седмица	проф. др Горан Дајовић	Системско тумачење
VII седмица	др Миодраг Мајић, судија	Системско тумачење у кривичном праву
VIII седмица	проф. др Миодраг Јовановић	Историјско тумачење
IX седмица	Љубица Томић, адвокат	Историјско тумачење уговора
X седмица	проф. др Горан Дајовић	Циљно тумачење
XI седмица	доц. др Бојан Спаић	Пропорционалност
XII седмица	проф. др Горан Дајовић	Аналогија и широко тумачење
XIII седмица	РАДНА ВЕЖБА (колоквијум)	

4. ПРАВНА ИНФОРМАТИКА

Предмет Правна информатика - вештина има за циљ да је да се студенти права упознају са могућностима примене информационе и комуникационе технологије у правној професији и стекну практично знање у проналажењу и коришћењу правних информација уз помоћ нових технологија, база података и претраживача, као и да се упознају са основним питањима е-управе, е-трговине, е-набавки, е-демократије. Током наставе из те вештине, студенти израђују анализу случаја која подразумева решавање постављеног хипотетичког проблема из области позитивног права коришћењем

методологије правне информатике, коју усвајају на часовима наставе. У школској 2020/2021 год. је пријављено 220 студената. 12 часова Правне информатике - вештине, у оквиру којих се студенти обучавају за проналажење и разумевање примене праксе Европског суда за људска права и Суда правде ЕУ је у овој школској години обухваћено програмом рада Жан Моне Катедре за европско еколошко право, у чијем извођењу учествује асистент Марија Влајковић.

5. СТУДИЈА СЛУЧАЈА И СИМУЛАЦИЈА СУЂЕЊА

Током 2020. године у оквиру вештине Симулација суђења и студија случаја гости Правног факултета Универзитета у Београду били су адвокати из водећих београдских канцеларија, судије као и други угледни правници.

Одржано је укупно 15 гостујућих предавања на различите теме, од тога како изгледа бавити се адвокатуром у међународном окружењу до анализе конкретних случајева са којима су се предавачи сретали у пракси.

После низа веома посећених предавања стручњака из праксе, студенти су имали прилику да присуствују симулацији суђења у извођењу колега са треће и четврте године основних студија, који су учествовали на такмичењу из области заштите од дискриминације, организовану од стране Повереника за заштиту равноправности Републике Србије. Последње недеље курса биле су резервисане за интензивне припреме студената за полагање испита из овог предмета који се састоји у симулацији суђења из унапред задатог случаја који је доступан на итнернет страници доц. др Милене Ђорђевић, предмет: Студије случаја и симулација суђења: <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/materijali/yormil/nastava.htm>. У периоду од 16-22. маја одржано је тако преко 60 симулација суђења у амф. VIII (судница), односно moot центру кроз које је прилику да се окушају у улози адвоката добило скоро 300 студената и на тај начин у предроку успешно положило испит из ове вештине.

Студенти су препознали потребу и важност организовања оваквог вида наставе, па је интересовање за предавања из вештине Симулација суђења и студија случаја било велико.

Успешну организацију наставе из вештине Симулација суђења и студија случаја координирали су наставници задужени за њено извођење доц. др Милена Ђорђевић, доц. др Марко Јовановић, уз значајну помоћ колега са Катедре за грађанско право: асистената Маше Мишковић и Новака Вујичића и демонстратора Катарине Прице и Стефана Јовановића.

6. УЧЕШЋЕ НА СТРУЧНИМ ТАКМИЧЕЊИМА, ДЕБАТНИМ ТУРНИРИМА И ТАКМИЧЕЊИМА ИЗ БЕСЕДНИШТВА

Студенти Правног факултета Универзитета у Београду већ годинама постижу изузетне успехе на националним, регионалним и међународним стручним такмичењима. Ни претходна година није изузетак у том погледу, упркос измењеним и значајно отежаним околностима под којима су се наши студенти такмичари спремали и узели учешће на бројним стручним такмичењима.

У пролећном семестру 2019/2020 године, наши студенти су се вратили са неколико међународних такмичења са вредним одличјима, а подједнако успешни су били и њихови резултати почетком школске 2020/2021 године

Како се успешно учешће на студентским такмичењима из симулације суђења (*moot court*) студентима већ година признаје као успешно положен испит из вештина Писање правних аката и/или Студија случаја и симулација суђења, то ћемо у овом извештају представити и њихове резултате.

6.1. Прве похвале с међународне сцене студентима нашег факултета стигле су из Лондона где се почетком фебруара 2020. године одржало такмичење из области међународног стечајног права *The Ian Fletcher International Insolvency Law Moot*.

Након слања писаних поднесака и успешних квалификација за учешће у завршној фази такмичења, студенти Правног факултета су у Лондону на основу укупног броја бодова, заузели су пето место од 28 тимова који су учествовали на такмичењу. Поред освојеног петог места у укупном пласману, тим Правног факултета Универзитета у Београду добио је и посебну награду за пожртвованост и фер приступ током такмичења – *Spirit of the Moot Award*.

Тим Правног факултета Универзитета у Београду чинили су студенти основних и мастер академских студија: Ксенија Џипковић, Инес Јанићијевић, Вера Којић и Давид Спаић.

Ментор студентског тима је био асист. Никола Илић, док су припремама руководили и својим саветима помагали проф. др Вук Радовић и проф. др Бранко Радуловић.

6.2. Такмичење из међународног стечајног права је уједно било и једино међународно такмичење које се у 2020. години одржало у класичном "уживо" формату. Због пандемије корона вируса бројна припремна и финална такмичења су из недеље у недељу отказивана да би се крајем марта прешло на *on-line* формат одржавања такмичења који је мало коме раније био познат.

Ипак ни то, као ни ванредно стање и ограничење кретања уведено у нашој земљи средином марта, није спречило наше студенте да предано раде и осветлају образ Правног факултета на стручним такмичењима. Поред говорничких способности на енглеском језику наши студенти су тако у кратком року овладали и данас неизоставним техникама рада у виртуелном свету. Пионири у овом подухвату били су студенти који су учествовали на такмичењу из међународног трговинског и арбитражног права *Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot*, које су свега два бода делила од финалних усмених рунди на овом такмичењу.

Београдски Vis Moot тим, који је ове године представљао Правни факултет на такмичењу у Бечу чинило је осам студента четврте године осовних и мастер студија: Дуња Грујичић, Јована Ђорђевић, Марија Ралевић, Мина Кузминац, Нада Бакрач, Павле Новевски, Урош Богдановић и Велимир Перовић.

Тим је за такмичење припремала, као и претходних 17 година, доц. др Милена Ђорђевић, управница Центра за правне вештине, уз несебичну помоћ и залагање Уроша Живковића, Андree Николић, Милице Арсић, Саре Стојковић и Иване Бараћ, докторанада нашег Факултета, као и уз свесрдну помоћ бивших учесника на овом такмичењу, који сада раде као адвокати у реномираним београдским адвокатским канцеларијама.

- 6.3. Почетком маја 2020. године, обрадовала нас је вест факултетског Центра за правне вештине да се тим студената Правног факултета Универзитета у Београду, на основу квалитета писаних поднесака, пласирао међу четири најбоља тима на међународном такмичењу *Legal Challenge* из области права видео игара. Наши студенти су на тај начин обезбедили пласман у усмене полуфиналне рунде такмичења, које ће се одржати у оквиру Games Industry Law Summit на пролеће ове године, у Литванији.

Тим Правног факултета чине три студента међународно пословно правног подмодула академских мастер студија: Катарина Прица, Јелисавета Бољановић и Љубиша Вулић.

Студентима је у припреми помагала доц. др Милена Ђорђевић.

- 6.4. Пред само почетак школске 2020/2021 године обрадовао нас је успех наших студената на још једном међународном такмичењу. Тим Правног факултета Универзитета у Београду изборио је друго место у усменим рундама на међународном такмичењу из арбитражног решавања спорова из области спортског права на енглеском језику под називом *Sports Law Arbitration Moot (SLAM)*, као и треће место за писане поднеске, а награду за најбољег говорника понео је наш студент Никола Ручнов.

Правни факултет у Универзитета Београду су представљали: Никола Ручнов, Ања Милошевић и Данило Шилобад (студенти четврте године студија) под менторством доц. др Ненада Тешића уз подршку доц. др Милене Ђорђевић, којима су у припремама студената несебично помагали Стефан Петровић (докторанд) и Љубиша Вулић (студент мастер студија), прошлогодишњи учесници Vis Moot такмичења и Тијана Живковић, адвокат спортског права у адвокатској канцеларији Моравчевић Војиновић и партнери.

- 6.5. Почетак нове школске године обележила су још два значајна успеха наших студената на националним такмичењима Најпре је средином октобра месеца тим студената Правног факултета који је учествовао на *Националном такмичењу у симулацији кривичног поступка*, освојио друго место у укупном пласману, а наша студенткиња Анђелка Живановић награду за најбољег учесника у кривичном поступку.

Правни факултет у Универзитета Београду су на овом такмичењу представљали: Јелена Бранковић, Филип Скочић, Силвија Савић, Ана Мемети, Ђорђе Ђоковић, Данило Раичевић, Дуња Трифуновић и Анђелка Живановић.

Академски тренер тима је била Ивана Миљуш, асистенткиња на предмету Кривично процесно право.

- 6.6. Крај зимског семестра ове школске године засладио нам је још један успех наших студената на националном такмичењу "*Осуди дискриминацију*" које је и ове године организовала канцеларија Повереника за заштиту равноправности уз подршку Фондације за отворено друштво.

За разлику од ранијих година, у којима су тимови пролазили две фазе селекције - елиминаторну фазу засновану на оцени писаних поднесака и усмену фазу такмичења, ове године је, због епидемиолошке ситуације, донета одлука да се победник прогласи на основу резултатâ такмичења у писаном делу.

Победнички тим су чиниле студенткиње мастер студија нашег факултета: Ивана Васић, Дуња Симић и Милица Милановић,

Студенткиње је за такмичење припремала проф. др Љубинка Ковачевић, док су им драгоцену помоћ у припремама пружили проф. др Игор Вуковић и проф. др Ивана Крстић.

Успеси наших студената на стручним такмичењима говоре о квалитету правних студија на нашем Факултету и служе на част свеукупној академској заједници у Србији.

7. ОРГАНИЗАЦИЈА СТРУЧНИХ ТАКМИЧЕЊА

Иако се, као и ранијих година, Центар интензивно ангажовао на организацији стручног студентског такмичења **Belgrade Open Pre-Moot**, чије је одржавање било планирано за март. 2020. године, епидемиолошка ситуација у земљи и у свету нас је спречила у његовој реализацији. Упркос томе, вреди назначити да се за ово такмичење регистровало преко 100 факултета из целог света, те да би, да такмичење није одложено, наш Факултет том приликом био домаћин готово 1000 студената и професора права, и правних стручњака из области арбитражног права из преко 40 земаља света.

8. САРАДЊА С ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

Многе од активности Центра за правне вештине не би биле могуће без снажне финансијске подршке привредних друштава, адвокатских канцеларија и других донатора Правног факултета. Само за *moot court* активности на рачун Факултета је у школској 2019/2020. години **уплаћено преко 2 милиона динара.**

С обзиром да је, због епидемиолошке ситуације, путовање у иностранство почев од марта месеца 2020. године постало немогуће, те да се велики број такмичења одржао у *on-line* формату, то је вишак прикупљених средстава из донација искоришћен за покривање трошкова и других међународних такмичења (а не само *Vis Moot*) која су се одржала у 2020. и 2021. години. Додатно, вишак средстава је искоришћен и за покривање дела износа регистрације *kluwarbitration* базе, као и за приступ ИСС дигиталној библиотеци и набавку друге стручне литературе која ће користити наредним генерацијама наших студената за успешну припрему за међународна стручна такмичења.

Извештај Центра за правне вештине припремила је

доц. др Милена Ђорђевић, управница Центра